

מבוא להוראת ספר תהילים

"אילו ידעתם כוחם של פסוקי תהילים ופעולתם בשמי רום, הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהילים שוברים כל המחיצות, ועולים בעילוי אחר עילוי בלי שום הפרעה, ומשתטחים לפני אדון העולמים, ופועלים פעולתם בחדד וברחמים".
האדמו"ר הצמח צדק

למה חשוב ללמד שיעור מבוא/סיכום לספר תהילים?

בשיעור המבוא/הסיכום נתייחס למקומו של ספר תהילים בחיי התלמידים ובחינוך כיהודים בכלל, וניצור את הגשר בין ה"טקסט" הנלמד בשיעור בתנ"ך לבין חווית האמונה. בנוסף, נעניק כלים להבנה עמוקה יותר של המזמורים עצמם. הנחתנו היא שכאשר התלמידים מבינים את המגוון הגדול של סוגי המזמורים, את השפה השירית המיוחדת של המזמורים, ואת הרקע ההיסטורי-רוחני של הספר, הלמידה מעמיקה ומתעשרת.

הוראת המבוא אינה חובה.

מה אנחנו יודעים על תהילים?

- ספר תהילים הוא חלק מהכתובים.
- מקור השם "תהילים" הוא במילה "תהילה" – שבח, הלל, כלומר שירים של שבח והודיה לה'. רק מזמור אחד בספר תהלים נקרא תהילה. (קמ"ה "תהלה לדוד")
- בספר 150 מזמורים המחולקים לחמישה ספרים (בדומה לחמישה חומשי תורה). הספרים הם: ספר ראשון פרקים א'-מ, א, ספר שני פרקים מ"ב-ע"ב, ספר שלישי פרקים ע"ג-פ"ט, ספר רביעי פרקים צ'-ק"ו, ספר חמישי פרקים ק"ז-ק"נ. כל ספר מסתיים בברכה מיוחדת (למשל, בסוף הספר הראשון: "ברוך ה' אלוקי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן")
- המזמורים מגוונים: הלל, תחינה, הודיה, חכמה, היסטוריה ועוד.
- דוד המלך חיבר את רוב מזמורי התהלים. על פי כותרות המזמורים וחז"ל (בבא בתרא י"ד) דוד שיבץ מזמורים של מחברים נוספים בספר תהלים: אסף (12 מזמורים), בני קרח (11 מזמורים), שלמה (2 מזמורים), משה (מזמור צ'), הימן ואיתן האזרחי. 48 מזמורים אינם מציינים את שם המחבר.
- במזמורים אחדים כותרות המזמורים רומזות לאירועים מעבר לימיו של דוד המלך. דיון בשאלת זמנם וחיבורם של מזמורים אלו ראו במזמור קכ"ו - בשוב ה' שיבת ציון.

רעיונות גדולים

1. ספר תהילים כדיאלוג בין אדם לקב"ה

נקודת המוצא של ספר תהילים היא האדם הפונה לקב"ה או מתאר את הקב"ה. הספר מתאר שיח מתמשך בין האדם לבין הקב"ה, המשקף את מגוון הרגשות והחויות בעבודת ה'. מזמורי תהילים הם ביטוי לרצון לפנות ולשוחח עם ה' בין בשעת שמחה ובין בשעת צרה, בין בהודיה על חסדיו ובין בזעקה בעת מצוקה. "כִּי יֵשׁ אֶחָד שָׁאִין לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת כָּלֵל לַתְּשׁוּבָה, וְאֶפְלוּ מִי שֵׁשׁ לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת לַתְּשׁוּבָה אֵינּוּ זֹכָה לְהִגִּיעַ אֶל הָאוֹת וְהַשְׁעָר שֶׁל תְּשׁוּבָה הַשְּׂנֵי לוֹ; וְאֶפְלוּ אִם מִגִּיעַ לְשֵׁם, יְכוֹל לְהִיטֵל שֶׁהַשְׁעָר שֶׁל תְּשׁוּבָה סָגוּר, וּמִחֲמַת כָּל זֶה אֵין הָאָדָם זֹכָה לַתְּשׁוּבָה. וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים, אֶפְלוּ מִי שָׁאִין לוֹ שׁוֹם הַתְּעוֹרְרוֹת לַתְּשׁוּבָה, הוּא מְתַעֲוֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְגַם זֹכָה עַל יְדֵי תְהִלִּים לְהִגִּיעַ אֶל הַשְׁעָר וְאוֹת הַשְּׂנֵי לוֹ וְלִפְתָּח הַשְׁעָר. נִמְצָא שֶׁזֹּכָה עַל יְדֵי תְהִלִּים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב עג).

2. שערים לעבודת ה'

ספר תהילים מלמד אותנו שאין דרך אחת בלבד לעבודת ה', שניתן לפנות לה' במגוון דרכים ובהזדמנויות רבות ושונות. הפנייה לה' עשויה להיות מותאמת לאופיו של האדם, למצבו הרוחני ולנסיבות חייו. יש הפונים אל ה' בשירה ובזמרה, יש המתפללים מעומק צרתם, ויש המהרהרים בתורתו ובמעשיו. ספר תהילים מספק לנו מגוון רחב של ביטויים רוחניים שכל אחד יכול למצוא בהם את דרכו הייחודית לעבודת ה'. "עיקר אמירת תהלים, לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצוא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן קכה).

3. תהילים כשירה - כוחה של השפה השירית בביטוי החוויה האמונית

ספר תהילים מגלה לנו את כוחה הייחודי של השירה כדרך ביטוי לחוויה האמונית. השפה השירית מאפשרת לאדם לחצות את גבולות השפה הרגילה ולהביע את מה שנמצא מעבר למילים - את הכמיהה לדבקות, את חוויית הקרבה והריחוק מהשכינה. השירה מחברת את כוחות הנפש - השכל, הרגש והדמיון, ומלמדת אותנו כיצד להפוך את התורה שבכתב מחכמה מופשטת לחוויה רוחנית פנימית. בעוד התורה מלמדת אותנו מה ה' דורש מאתנו, תהילים מלמד אותנו כיצד לפנות אל ה' בכל מצב ובכל עת. "אין שירה בעולם, שלא תופיע בה קדושת האמונה את זהרורי אורותיה. וכשהקדושה היא מתגלה ברוח השירה בצורתה הטהורה והמלאה, אז היא באמת שירת קודש, אשר אך שרי קודש ושרי אלהים ישירו אותה" (הרב קוק, שמונה קבצים ח קעט).

4. מהאישי ללאומי - התפילה כחיבור בין הפרט והכלל

ספר תהילים מהווה גשר מופלא בין החוויה האישית-פרטית לבין הממד הלאומי-ציבורי בעבודת ה'. המשורר פונה אל ה' לעתים כיחיד המבקש על נפשו, ולעתים כחלק מעם ישראל המתפלל על גאולתו. בכך מלמדנו הספר שעבודת ה' האמיתית משלבת בין "תיקון עצמי" ל"תיקון עולם".

הצעות הוראה

1. תהילים בחיי היומיום

נבקש מהתלמידים לזהות היכן הם פוגשים את מזמורי תהילים בחיי היומיום שלהם:

- בתפילות (אילו פרקים?)

- בלחנים ובביצוע זמרים בני זמננו (אילו פסוקים הולחנו?)

- באמרות שגורות בפי הבריות ("ה' רועי לא אחסר", "גם כי אלך בגיא צלמוות")
- בשלטים, בכיתוב על קירות בתים ובמוסדות
- נאסוף מנהגים שונים הקשורים לאמירת תהילים: חברות תהילים, אמירת תהילים בבית האבל, אמירת תהילים לרפואת חולים, פרקי תהילים בפתיחת טקסים בית-ספריים ואחרים, חלוקת ספר תהילים לימי החודש.
- נשאל: מדוע דווקא תהילים חדר כל כך עמוק לתרבות היהודית?

קשר לרעיונות הגדולים: ספר תהילים כדיאלוג בין אדם לקב"ה, שערים לעבודת ה'

2. סוגי המזמורים בתהילים

הסוגים השונים:

- מזמורי הלל ושבח (תהילים ק"נ, תהילים קמ"ה-ק"נ)
 - מזמורי הודיה (תהילים ל', תהילים ק"ז)
 - מזמורי תלונה על צרת היחיד והכלל (תהילים כ"ב, תהילים י"ג, תהילים פ"ג, תהילים ע"ט)
 - מזמורי אמונה וביטחון (תהילים כ"ג, תהילים צ"א)
 - מזמורי חכמה והנחיה מוסרית (תהילים א', תהילים ל"ז)
 - מזמורים היסטוריים (תהילים ע"ח, תהילים ק"ו)
 - מזמורי מלך (תהילים ב', תהילים ק"י)
- ועוד.

הכרת הסוגים השונים של מזמורים משמעותית בכך שהיא מלמדת אותנו שעבודת ה' כוללת את כל הטווח הרגשי האנושי - גם הכעס, הספק והייאוש לצד השמחה וההלל. כשתלמידים מבינים שדוד המלך עצמו שיבח והודה אבל גם זעק, התלונן ולפעמים גם כעס, הם יכולים לתפוס את עבודת ה' כדינאמית ומכילה את כל המורכבות של הנפש האנושית.

אל"ף בי"ת של תהילים

נחלק את התלמידים לזוגות, כל זוג מקבל אות מהאלף-בית ומתבקש למצוא פסוק מתהילים המתחיל באות זו. התלמידים יציגו את הפסוקים הנבחרים, ומתוך כך נדון במגוון הנושאים והרעיונות שמופיעים בהם.

או:

- נציג בפני התלמידים פסוקים שונים, ונבקש לשייך לסוגי המזמורים
- נשאל: אם היית צריך לכתוב מזמור היום, איזה מזמור זה היה?
- נבחן מה נוכל ללמוד ממגוון המזמורים על אופיה של עבודת ה'

קשר לרעיון הגדול: שערים לעבודת ה' - הבנה שיש דרכים רבות ושונות לפנות לקב"ה

3. תהילים כשירה - הייחודיות של השפה השירית

נפתח בדיון: אילו שירים אנחנו מכירים ואוהבים? מתי אנחנו משתמשים בשירים (ולא בפרוזה)? מה שירה מאפשרת לנו?

נדון במאפיינים הייחודיים של שירה לעומת פרוזה (נוכל לעשות זאת באמצעות שיר מוכר לתלמידים):

- שימוש בדימויים ובמשלים
 - מקצב וחזרות
 - תקבולות (מבנה מקביל של צלעות הפסוק)
 - ביטוי של רגש
- ננתח בקצרה מזמור אחד (למשל, תהילים כ"ג), נזהה את האמצעים הסגנוניים.
- שאל: מדוע הקשר עם הקב"ה מובע דווקא בשירה? מה מאפשרת השירה שהפרוזה אינה מאפשרת?

קשר לרעיון הגדול: תהילים כשירה - כוחה של השפה השירית בביטוי החוויה האמונית

4. תהילים כשילוב בין תפילה ולימוד

"מי שחשקה נפשו לדבקה בו יתברך ובשבחיו, ידבק עצמו בספר תהילים. אין לנו דבר גדול יותר מספר תהילים שכלול מן הכל... והאומר תהילים הוא כמתפלל והוא גם כן כעוסק בתורה" (השל"ה הקדוש) נבין את החיבור שיש בתהילים בין תורה לתפילה.

שאלה לדיון: מה הערך של לימוד תהילים לעומת אמירתם כתפילה?

קשר לרעיון הגדול: ספר תהילים כדיאלוג בין אדם לקב"ה

5. מהמלך דוד אלינו

נזכור את דמותו של דוד המלך כמשורר: "נעים זמירות ישראל", האדם שעבר מאבקים, ניצחונות וכישלונות. נבחן כיצד החוויות האישיות של דוד הפכו לספר המשמש את כלל עם ישראל.

קשר לרעיון הגדול: מהאיש ללאומי - הבנה כיצד החוויות האישיות של דוד ואחרים הפכו לנכס של כלל ישראל

סיכום

הלימוד של ספר תהילים בכיתה י"א הוא הזדמנות לחבר בין לימוד התנ"ך לבין עולם האמונה. לימוד ספר תהילים עשוי לאפשר לתלמידים לא רק להכיר חלק מרכזי בתנ"ך, אלא גם לפתח את "שפת הלב" שלהם בקשר עם הקב"ה - שפה שתלווה אותם בע"ה לאורך חייהם האמונים.

בהצלחה.

1. תקבולות בשירה בתנ"ך

תקבולת היא התאמה בין חלקי פסוק, לרוב במשפטים בעלי מבנה דומה, והיא מהווה עיקרון מרכזי ביצירת קצב, הדגשה ולעיתים גם חידוד משמעות.

ההקבלה בין צלעות הפסוק מחולקת לשלוש קטגוריות. כל קטגוריה מחולקת למספר סעיפים.

הקטגוריות הן: א - תוכן ב - מבנה (סדר המשפט) ג - שלמות התקבולת

א. תכני התקבולת:

• תקבולת נרדפת

שני הצלעות אומרות את אותו הרעיון במילים שונות.

"וְשִׁפְטָהּ בֵּין הַגּוֹיִם – וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים" (ישעיהו ב, ד)

• תקבולת ניגודית

הרעיון בצלע אחת מול רעיון מנוגד בצלע השנייה.

"כִּי יוֹדַע ה' דָּרָךְ צְדִיקִים וְדָרָךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד." (תהלים א, ו)

• תקבולת משלימה

הצלע השנייה מוסיפה, מרחיבה או מעשירה את הראשונה.

"ה' שֹׁמֵר דָּךְ ה' צֹלֵךְ עַל יַד יְמִינֶךָ" (תהלים קכא, ה)

ב. מבנה התקבולת:

• תקבולת ישרה

אברי צלע א' וצלע ב' מופיעים בסדר תחבירי זהה.

"בֵּן חָכָם יִשְׁמַח אָב – וּבֶן כְּסִיל תוֹגֶת אִמּוֹ" (משלי י א).

• תקבולת כיאסטית

מבנה שבו סדר הרעיונות בצלע השנייה הפוך לסדר בצלע הראשונה: $A - B // B - A$

מבנה זה יוצר חזרתיות מסוגננת ולעיתים מעביר רעיון פנימי של איזון או הדדיות.

"הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל – וּמַעֲשֵׂה יְדֵיו מְגִיד הֶרְקִיעַ" (תהילים יט ב)

ג. שלמות התקבולת:

• תקבולת שלמה

כל המרכיבים התחביריים באחת הצלעות מופיעים גם בשנייה.

"פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשֻׁמָּחִי לֵב מְצוֹת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם" (תהילים יט ט)

• תקבולת חסרה

כאשר באחת הצלעות חסר מרכיב תחבירי שנמצא בצלע השנייה – אך הוא מובן מההקשר.

"כִּי אִישׁ הִרְגֵתִי לְפָצְעִי וְיָלַד [הרגתי] לְחַפְּרָתִי" (בראשית ד כב).

"יָדַע שׁוֹר קִנְהוֹ וְחִמּוֹר [ידע] אָבוֹס בְּעֶלְיוֹ" (ישעיהו א ג)

"יוֹמָם הַשָּׁמֶשׁ לֹא יִכָּכֶה וְיָרֵחַ בִּלְלִילָה"

זוהי תקבולת ביאסטיית חסרה :

צלע א : יֹמָם – הַשָּׁמֶשׁ – לֹא יִכָּכֶה (A – B – C)

צלע ב : וְיָרַח – בְּלִילָה (C – A) – אֵךְ לֹא הַפּוֹעֵל ("לֹא יִכָּכֶה"), הַמִּשְׁמָעוֹת מוֹבֵנֶת מֵהַקֶּשֶׁר הַצֶּלַע הָרִאשׁוֹנָה.
משמעות וסגנון :

הפסוק מדגיש את הגנתו של הקב"ה מסכנות הטבע לאורך כל שעות היממה, תוך שימוש במבנה סגנוני של חיסור והיפוך סדר.

2. שני קטעים מתוך ספרו של הרב חיים סבתו "כעפעפי שחר" :

הקטע הראשון מפגיש אותנו עם עזרא סימן טוב הקורא תהילים :

"ספר תהילים שכתב דוד המלך עליו השלום חביב היה ביותר על עזרא סימן טוב. בשעות של צער ובשעות של שמחה היה יושב בבית- הכנסת אחדות ישראל הסמוך למחנה יהודה וקורא בתהילים בנעימה שמוחזקת היתה בידו מאביו ואביו מאביו. ספר תהילים פתוח לפניו ומזמורי תהילים מתנגנים בפיו והוא שוקע בהם כאילו הוא בעולם אחר. אותה שעה לא ראה כלום ולא שמע כלום, עיניו היו מצועפות בדמעות והפסוקים יוצאים מפיו כמו מעצמם. דפי התהילים היו רוויים בדמעותיו. תמיד התפלא מנין ידע דוד המלך עליו השלום מה הוא מרגיש אותה שעה ואיך כיוון את מזמוריו אליו. כל שעה יפה היתה לו לפרקי תהילים, אבל שעה אחת יפה היתה ביותר : שבת קודש אחר מנחה גדולה. אותה שעה היה יושב לו לבדו בבית הכנסת וקורא בתהילים ליום השבת, ומקדים כנהוג ממזמור אלפא ביתא שכתבו דוד המלך בתְּמִימָא אֶפְיוֹ, אֲשֶׁרִי תְּמִימִי דְּרָךְ הַהֲלָכִים בְּתוֹרַת ה', אֲשֶׁרִי נֶצְרִי עֲדִיתִי בְּכָל יָב וְדָרְשׁוּהוּ, אֵף לֹא פִעְלוּ עוֹלָה בְּדִרְכֵי הָלְכוֹ, עַד שְׁחוֹתָם אֶת הַמִּזְמוֹר, תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲבָד בִּקְשׁ עֲבָדְךָ כִּי מִצֹּתִיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי. כֵּךְ שָׁמַע פֶּעַם מַחֲכָם פִּינְטוּ שֶׁתְּחִילָתוֹ שֶׁל הַמִּזְמוֹר כִּתְּחִילַת חַיִּיו שֶׁל אָדָם, אֲשֶׁרִי תְּמִימִי דְּרָךְ, וְמָה סוֹפּוֹ? תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲבָד ; וְאֵין לוֹ לָאָדָם אֵלָא לִהְיוֹתָן לְרוּעָה נֶאֱמַן : בִּקְשׁ עֲבָדְךָ.
(עמודים 60-61)

בקטע השני האברך משה דוד שביקש לכתוב ספר חידושים גדול, וחידושו משתכחים ממנו :

"ראה שלא עלתה בידו מאומה, הסתכל בעצב בשולחן שלפניו, ראה שלא כתב על כל הגיליון אלא קוצו של יו"ד. השפיל עיניו ונתלחלחו בדמעות...

מתוך בכייתו זכר כי שכנו הכובס, עזרא סימן טוב, היה קורא בניגון ערב מזמורי תהילים של דוד המלך עליו השלום בשבת קודם מנחה בבית הכנסת אחדות ישראל בשכונת מחנה יהודה, והיה מתענג עליהם. אותה שעה היה הוא לומד גמרא ותוספות בעיון. פעם אחת נזף בעזרא סימן טוב על שבקריאת תהילים שלו מפריע הוא למדנים מתלמודם, ונתבע ממנו שינמיך את קולו ויקרא בלחישת. עכשיו היה הניגון של תהילים שניגן עזרא סימן טוב מזמזם באוזנו. נתלבט כמה רגעים, אבל הניגון של תהילים שקרא עזרא לא הניח לו. היה הוא מסיח דעתו מן הניגון והניגון אינו מסיח דעתו ממנו, אדרבה, היה מתגבר בו ביותר.

לבסוף קם בבת אחת ממקומו, נטל ספר תהילים קטן, הניחו על השולחן הריק, ופתח במזמור אלפא ביתא שכתב דוד המלך עליו השלום בשבח התורה. החל מתנענע וקורא בבכייה בניגונו של עזרא סימן טוב : אֲשֶׁרִי תְּמִימִי דְּרָךְ הַהֲלָכִים בְּתוֹרַת ה'. אֲשֶׁרִי נֶצְרִי עֲדִיתִי בְּכָל יָב וְדָרְשׁוּהוּ. אֵף לֹא פִעְלוּ עוֹלָה בְּדִרְכֵי הָלְכוֹ. והמשיך וקרא. כשהגיע לאות גימל, לפסוק אֵל עֵינִי וְאֶבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ, עלה בו הניגון מעצמו, גל עֵינִי וְאֶבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. והיה הפסוק מתוק בעיניו. חזר ושנה : גל עֵינִי וְאֶבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. חזר ושילש : גל עֵינִי וְאֶבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

ובכל פעם ופעם נתלהטו פניו בדבקות יתר, עד שרתת כל גופו. ואלמלא גררו פסוק, גר אנכי בארץ אל תסתיר ממני
מְצוֹתֶיךָ, לא היה עוזב את הפסוק הקודם.

כך המשיך פסוק אחר פסוק. ובכל פסוק ופסוק טעם טעמים חדשים שלא טעם מעולם, עד שתמה על עצמו:
פסוקים אלה מניין באו לכאן, לא ראיתם מימי. גמר מזמור אלפא ביתא כולו, נשק לספר תהילים הקטן בחיבה
והניחו על השולחן. נטל משניות עם פירוש הברטנורא. זכת ברכות ושנה בניגון של משניות: מְאַיְמְתִי קוֹרִין אֶת שְׁמַע
בְּעֶרְבִין, מְשַׁעָה שְׁהִפְהָנִים נִכְנָסִים לְאֹכֵל בְּתֵרוֹמָתָן, עַד סוֹף הָאֲשָׁמוּרָה הָרְאִשׁוֹנָה. וברטנורא: אשמורה ראשונה,
שליש ראשון של לילה, שהלילה נחלק לשלוש משמרות. המשיך ושנה: מאימתי קורין את שמע בשחרית, ופירש
בברטנורא. והאירו מילות המשנה בעיניו כשם שלא האירו מעולם. אמר: משניות אלו מניין באו לכאן? חזר ושנה
המשניות כלשונן עם פירוש הברטנורא. המשיך כל הפרק, וחזר עליו כמה פעמים עד שידעו בעל-פה. סגר את הספר
ובחן את עצמו. מאימתי עד סוף הפרק, כמו שעושים הילדים. זכר שהגמרא מקשה: תֵּנָא הֵיכָא קָאֵי דְקִתְנִי
מְאַיְמְתִי, הלך לספרייה ונטל ש"ס קטן והניחו לפניו, פתח מסכת ברכות ולמד בשמחה את הדף הראשון עם רש"י.
ראה פירושו של רש"י על וְכָל הַנֶּאֱכָלִים לַיּוֹם אֶחָד, וידע שהרמב"ם נחלק על רש"י. הביא את ספרי הי"ד החזקה של
הרמב"ם ושם לימינו. עיין בהלכה ברמב"ם, ונתחוורה לו כפי שלא נתחוורה לו מעולם. הושיטה י עצמה ופתחה
ספר חידושי רבי עקיבא איגר לראות מה חידש בסוגיה. הציץ במנחת חינוך במצוות קריאת שמע. באו לפניו ספרי
ראשונים ואחרונים והיו חידושיהם מתוקים בעיניו, ושמח בתורה כפי שלא שמח מימיו. פתאום צפו ועלו לפניו
מעצמם כל אותם חידושים שחידש וכל אותן סוגיות שביאר כל אותן שנים וכולם היו מאירים ושמחים, וכל אחד
אומר לו, זכור אתה כמה יגיעות נתייגעת בי, כמה צער נצטערת בי, כמה שמחה נתמלאת כשחידשת חידוש זה.
כמעט עלה עמוד השחר עד שנתנמנם מתוך הסוגיה. כיוון שנתנמנם חלם. ראה פתקה מקומטת נושרת מבין דפי
הגמרא. פשט אותה, והנה היא כתובה באותיות סת"ם: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ. פתר כלפי עצמו: וְהָאֵר עֵינֵינוּ, האר
עיני שהיו סמויות בתורתך המאירה. באה קרן אור מן החלון והעירה אותו. קם בזריזות, נטל ידיו ובירך ברכות
השחר. כשהגיע לברכות התורה ואמר וְהָעֶרֶב נָא ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, עלתה לפניו ערבות הטעם
כשקרא תהילים ושנה בברכות. המשיך ובירך: וְהָיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵינוּ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמָךְ
וְלֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְךָ. ונתכוון: לְשִׁמְךָ.

מאז אותו יום קיבל עליו ר' משה דוד שיפתח את תלמודו בספר תהילים. תכף שהיה בא לבית המדרש ויושב על
מקומו, קודם שפתח את הגמרא נטל ספר תהילים והיה קורא בקול את הפרקים של אותו היום באותה נעימה
מתוקה שקרא באותו לילה והרגיש שליבו נפתח לתורה. וכשהיה צולל אחר-כך לעומקה של סוגיה טעם בה טעם
חדש, ונתמלא זריזות ואהבה. ואף דומה היה בעיניו שמעינות חוכמה נפתחים לו ופשטה של סוגיה מתבאר
וחידושי תורה מתחדשים כאילו מעצמם. חבריו שראו אותו מנעים בפרקי תהילים בבית המדרש בנעימה של בעלי
בתים לא הבינו מה היה לו, נדו לו בראשם והיו רומזים עליו זה לזה, יש שלחשו שמתפלל הוא על חולה מסוכן, ויש
שאמרו לחסידות נתפס.

(עמ' 100-103)